

Желяк А. А., Конопацька К. Ю., студентки,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Грекова Л. Ю., асистент

ПОВІТРЯНЕ ПІРАТСТВО – РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Повітряний транспорт, здатний швидко і з комфортом доставити пасажирів в будь-яку точку земної кулі, з'явився в ХХ столітті. З появою авіації розпочався період «повітряної» злочинності. Зокрема, перша спроба відбулася в Перу 21 лютого 1931 року групою повстанців, які захопили американського льотчика Байрона Річардса з його літаком та наказали йому взяти курс на Ліму задля розкидання політичних листівок.

Доволі часто міжнародними та вітчизняними фахівцями в галузі права, коли мова йдеться про угон чи захоплення літака, використовується термін «Повітряне піратство», «Авіаційне піратство», «Air piracy», «Хайджекинг» (від англ. Hijacking). Останній трактується як збройне захоплення і викрадення транспортного засобу – автомобіля, залізничного поїзда, корабля, літака. Поняття «хайджекінг» містить в собі поняття «скайджекінг», що означає захоплення виключно повітряних суден. Для прикладу, у кембриджському словнику поняття «skyjack» зазначено як взяття під свій контроль літальний апарат силою, нерідко з метою висування в подальшому політичних вимог. Але в кримінальних законах багатьох країн термін «Повітряне піратство» не застосовується. Водночас, згідно з законами США визначає повітряне піратство як захоплення цивільного комерційного авіатransпортного засобу або здійснення над ним контролю під час польоту, як дії, «вчинені зі злочинним наміром із застосуванням чи погрозою застосування насильства». Відповідно, вчинення повітряного піратства, яке потягло за собою смерть людини, федеральним законодавством США віднесено до переліку злочинів, що караються смертною карою [1].

Історично термін «Піратство» був пов'язаний лише з морським транспортом і являє собою будь-який неправомірний акт насилля, затримання або будь-який грабіж, що здійснюється з приватною метою екіпажем або пасажиром будь-якого приватного судна проти будь-якого судна, особи або майна на борту судна. У вітчизняному законодавстві термін «Піратство» застосовується також виключно до водного транспорту. Зокрема, у ст. 446 КК

України піратство визначено як використання з метою одержання матеріальної винагороди або іншої особистої вигоди озброєного чи неозброєного судна для захоплення іншого морського чи річкового судна, застосування насильства, пограбування або інших ворожих дій щодо екіпажу чи пасажирів такого судна [2]. У міжнародних правових документах, зокрема у статті 101 Конвенції ООН з морського права 1982 р. зазначено, що піратством є будь-який неправомірний акт насильства, затримання або грабіж, який чинять з особистими цілями екіпаж чи пасажир будь-якого судна, що знаходиться у приватній власності, літального апарату і спрямований:

а) у відкритому морі проти іншого судна або літального апарату або проти осіб або майна, які перебувають на їх борту;

б) проти будь-якого судна або літального апарату, осіб або майна в місці поза юрисдикцією будь якої держави;

в) будь-який акт добровільної участі у використанні будь-якого судна або літального апарату, вчинений зі знанням обставин, в силу яких судно або літальний апарат є піратським судном або літальним апаратом;

д) будь-яке діяння, що є підбурюванням або свідомим сприянням здійсненню дії, передбаченої у підпункті «а» або «б» [3].

Женевська конвенція про відкрите море 1958 року визначає піратство як будь-які неправомірні акти насильства, затримання або грабежу, що здійснюються в особистих цілях екіпажем або пасажиром одного приватного судна або літального апарату по відношенню до іншого судна або літального апарату і знаходяться на борту осіб та майна. Йдеться про дії екіпажу або пасажирів піратських морських або повітряних суден. При цьому такі акти, за змістом Женевської конвенції, можуть кваліфікуватися як «піратство» тільки в разі їх здійснення у відкритому морі або в повітряному просторі над ним.

З огляду на викладене, вважаємо, що на сучасному етапі розвитку цивільної авіації термін «Повітряне піратство» може застосовуватися і в міжнародному праві, і у вітчизняному законодавстві, потребує детального аналізу та чіткого тлумачення. Дуже часто саме політичний мотив є головним під час захоплення повітряного судна, що на наш погляд, відрізняє його від переважної більшості випадків вчинення морського піратства. Чи може терміни «Угон або захоплення повітряного судна», «Повітряне піратство» є синонімами? Отже, визначення суті, змісту, цілей, мотивів цього явища, а також співвідношення терміну «Повітряне піратство» із

іншими актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації є важливою складовою у боротьбі із повітряними злочинами.

Література

1. Козочкін І. Д. Кримінальне право США: успіхи і проблеми реформування / І. Д. Козочкін. – Х.: Юридичний центр, 2007. – 488 с.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131 (із змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov/laws/show/2341-14>
3. Конвенція ООН по морському праву 1982 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov/laws/show/995_057/

УДК 343.85(043.2)

Кахнич С. І., студент,
Львівський державний університет внутрішніх справ, м. Львів
Науковий керівник: Парасюк Н. М., к.ю.н., доцент

ВІКТИМОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ТРАНСПОРТНИХ ЗЛОЧИНІВ В ОКРЕМИХ АСПЕКТАХ

Попередження транспортних злочинів є одним із основних напрямів діяльності, спрямованої на підвищення безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту. Ця проблема має комплексний характер. Значна частина цих злочинів обумовлюється поведінкою жертви, що визначає необхідність вивчення особи потерпілого, мотивів та механізмів її поведінки.

Ще у 1967 році А. Фаттак зазначав: «Цілком можливо, що наші невдачі у галузі попередження злочинності зумовлені тим, що протягом століть вся увага була зосереджена на самому проступку або ж злочинці і не приділялася увага жертві, якої вона заслуговує» [1, с. 341]. У країні має бути розгорнута і постійно реалізовуватися віктимологічна стратегія запобігання злочинності. Віктимологічний напрям протидії злочинності полягає, з одного боку, у наданні громадянам спеціальної інформації, що знижує рівень віктимності населення, а з другого – у реалізації соціальних програм щодо забезпечення додаткової захищеності [2, с. 55].

Поряд з цим слід наголосити, що діяння водія-правопорушника залежить не лише від його особистих характеристик, але й від поведінки потерпілого, який своїми необережними протиправними проступками може створити криміногенну обстановку. Саме тому механізм злочину має розкриватися не лише через